

Zeetrektingen in Bloemendaal aan Zee 2003

Steve Geelhoed

Inleiding

In 2003 werd al weer voor het achttiende achtereenvolgende jaar zeetrek geteld vanaf de telpost in Bloemendaal aan Zee. In dit stuk wordt een overzicht gegeven van de resultaten. Na een cijfermatige samenvatting wordt een anekdotisch beeld geschetst van de opvallendste resultaten van de 107 tellingen. Als toetje wordt een globale vergelijking met de resultaten van de zeetrektingen in Langevelderslag gemaakt.

Telpost en telwijze

De tellingen werden als vanouds verricht vanaf de reddingsbrigade te Bloemendaal aan Zee, in de zeereep ten noorden van Tropen aan Zee (bekend om de heerlijke banken met uitzicht op zee) en Het Eindpunt (dagelijks geopend vanaf 8.00 uur). De telmethode is eveneens onveranderd; zitten achter een verrekijker of telescoop op statief, de blik op een vast punt op de horizon fixeren en tellen wat door het beeld vliegt, met uitzondering van duiven, zangertjes en dergelijke. In principe worden waarnemingen per uur verzameld en duurt een telling minimaal twee uur. Meer dan de helft van de tellingen is uitgevoerd door één teller (55%), 27% door twee tellers, 11% door drie tellers en de overige door vier of meer personen. Al met al is in Bloemendaal 268 uur over zee gekeken, waarvan 135 uur in het voorjaar (1 januari t/m 30 juni). Alle uren zijn ingevoerd en toegevoegd aan de landelijke database van de werkgroep CvZ van de Nederlandse Zeevogelgroep.

De tellingen in cijfers

In tabel 1 wordt een overzicht gegeven van de getelde vogels. Daarnaast konden ook 15 Bruinvissen, 2 Grijze en 4 Gewone Zeehonden op de CvZ-kaarten ingevuld worden. In totaal zijn 83.901 langsvliegende vogels genoteerd verdeeld over 100 soorten, inclusief 'soorten' als Alk/Zeekoet en noordse dief. Het voorjaarstotaal van 58.291 overtrof de 25.610 exemplaren in het najaar ruimschoots. Wanneer we deze totalen delen door het getelde aantal uren krijgen we een uurgemiddelde van

432 exx/uur voor het voorjaar en een van 193 exx/uur voor het najaar. Voor het voorjaar iets hoger dan het uurgemiddelde in 2002, maar voor het najaar lager dan beide voorgaande jaren. Het uurgemiddelde in het najaar was het laagste van deze eeuw.

Tabel 1. Resultaten van de zeetrektingen in Bloemendaal aan Zee, voorjaar (Vj) en najaar (Nj) 2003.

Soort	Vj	Nj	Soort	Vj	Nj
Knobbelzwaan		3	Smelleken	9	6
Kleine Zwaan		6	Boomvalk	1	1
Wilde Zwaan		5	Torenvalk		3
(Toendra)rietgans		12	Meerkoet	1	
Kleine Rietgans		300	Scholekster	522	26
Grauwe Gans	114	68	Kluut	133	
Kolgans	103	17	Kleine Plevier	1	
Indische Gans	1		Bontbekplevier	9	
Canadese Gans	3		Strandplevier	1	
Brandgans	2457		Goudplevier	39	23
Rotgans	2124	367	Zilverplevier	203	20
Nijlgans	39	5	Kievit	238	103
Bergeend	236	290	Kanoet	28	9
Tafeleend	29	2	Drieteenstr.loper	366	862
Kuifeend	44	34	Bonte Str.loper	2275	97
Topper	88	16	Kl. Strandloper	1	
Eider	1324	848	Kemphaan	78	9
Koningseider	1		Bokje		4
Zwarte Zee-eend	5486	1570	Watersnip		30
Grote Zee-eend	54	17	Grutto	11	
Nonnetje	1	1	Rosse Grutto	193	14
Brilduiker	24	29	Regenwulp	283	
Grote Zaagbek	7	20	Wulp	400	58
Middelste Zaagbek	455	170	Tureluur	179	1
Krakeend	73	1	Groenpootruiter	16	
Smient	3197	317	Zwarte Ruiter	1	
Slobeend	2788	17	Witgatje	7	1
Wilde Eend	31	2	Bosruiter	3	
Pijlstaart	510	6	Steenloper	13	14
Zomertaling	74		Rosse Franjepoot		3
Wintertaling	2545	143	Kleinste Jager		2
Duiker spec.	773	84	Kleine Jager	4	78
Fuut	1500	380	Middelste Jager		2
Roodhalsfuut	5	5	Grote Jager		19
Kuifduiker/Geo.Fuut	4		Zwartkopmeeuw	6	6
Noordse Stormvogel	5	29	Dwergmeeuw	3451	365
Grauwe Pijlst.vogel		10	Kokmeeuw	4158	5181
Noordse Pijlst.vogel		4	Stormmeeuw	3381	1074
Stormvogeltje		1	Kl. Mantelmeeuw	1141	3099
Vaal Stormvogeltje		15	Zilvermeeuw	1406	1718

Soort	Vj	Nj	Soort	Vj	Nj
Jan-van-gent	67	404	Gr. Mantelmeeuw	108	389
Aalscholver	3541	2021	Vorkstaartmeeuw		4
Blauwe Reiger	14	5	Drieteenmeeuw	54	363
Lepelaar	1		Grote Stern	577	2498
Zeearend	1		noordse dief	10.897	2201
Bruine Kiekendief	7		Dwergstern	248	4
Blauwe Kiekendief		8	Zwarte Stern	65	7
Grauwe Kiekendief	1		Alk / Zeekoet	53	69
Sperwer		11	Kleine Alk	3	1
Buizerd		3	Velduil	1	

In het voorjaar zijn de algemeenste 'soorten' achtereenvolgens noordse dief, Zwarte Zee-eend, Kokmeeuw, Aalscholver, Dwergmeeuw, Stormmeeuw en Smient. Elk goed voor meer dan 5% van alle getelde vogels. Samen bedroegen ze 59% van alle getelde vogels. In het najaar droegen zeven soorten meer dan 5% bij aan het totaal: Kokmeeuw, Kleine Mantelmeeuw, Grote Stern, noordse dief, Aalscholver, Zilvermeeuw en Zwarte Zee-eend. Samen goed voor 72% van de getelde vogels.

De records van Slobeend, Zomertaling werden meerdere malen scherper gesteld. Ook de records van Kleine Rietgans, Sperwer, Smelleken, Blauwe Kiekendief, Bokje, Rosse Franjepoot en Drieteenstrandloper werden verbeterd. Het jaar leverde ook twee nieuwe telpostsoorten op: Koningseider en Grauwe Kiekendief (eerstgenoemde is niet aanvaard door de CDNA). Wanneer al deze vogels werden gezien is in de volgende paragraaf te lezen.

Chronologisch overzicht van de tellingen

De eerste telling van 2003 vond plaats op 6 januari. Ondanks lichte vorst waren er nauwelijks vogelbewegingen, zodat slechts een uurtje werd geteld. De weken erna vloog er meer, maar pas op de 26^e werden verschillende leuke soorten op zee gezien: o.a. een Parelduiker in een groep van tien Roodkeelduikers, een Roodhalsfuut, een Alk en een foeragerende Bruinvis. Langsvliegend o.a. (Roodkeel)duiker (3 Z, 89 N) en Brandgans (140 N). Opvallend genoeg vlogen bij Langevelderslag 228 duikers naar zuid en 11 naar noord. Op de telpost vlogen de volgende dag 122 duikers noord. En een onvolwassen Zeearend, die boven het strand in de nevel verdween. Waarschijnlijk de vogel die Zuid-Kennemerland van eind december t/m eind maart 'onveilig' maakte.

Februari begon goed met een recordaantal duikers op de 5^e. In de vroege ochtend passeerden er 151 Z en 44 N. Later op de dag kwamen daar nog vijf vogels bij, plus een groepje van drie Kleine Alken. Dankzij mist en ochtendnevel werd vervolgens pas in de tweede helft van de maand weer geteld. Op de 23^e werd de eerste Gewone Zeehond van het

jaar gezien. Deze dag was er ook voor het eerst dit jaar gevarieerde trek met veelal lage aantallen, al zijn 247 Brandganzen het vermelden waard. De volgende dag werden er 534 geteld, plus de eerste Lepelaar (ad Z), 299 Wintertalingen, 429 Smienten, 146 Pijlstaarten, 188 Kieviten, de eerste Bontbek etc. etc.. De dag daarna waren de aantallen een stuk lager, zodat in alle rust naar een voor de telpost zwemmende Gewone Zeehond gekeken kon worden.

Maart begon veelbelovend met een langszwemmend groepje Bruinvissen op de 2^e. Opkomende mist maakte echter een abrupt einde aan deze (mini)telling. Opvallend was dat er in de mist twee groepen Bonte Strandlopers uit het niets naar beneden kwamen dwarrelen. De 6^e waaide de wind uit het noordwesten, maar lichte regen en slecht zicht beperkten de trek in de vroege ochtend tot een minimum. Toen de weersomstandigheden waren verbeterd kwam een stroom vogels op gang: o.a. Wintertaling (36 Z, 653 N, een telpostrecord), Smient (39 Z, 1588 N), Pijlstaart (254 N), Rotgans (333 N), Kempphaan (19 N) en Bonte Strandloper (888 N). Een Bruinvis (1 Z) en een Grijs Zeehond (1 N) maakten deze leuke ochtend compleet. Twee dagen later passeerden er met een krachtige zuidwester o.a. 25 Jan-van-genten en 603 Rotganzen. De periode daarna werden geen grote aantallen vogels gezien, maar Bruinvissen (2 op de 13^e), de eerste Bruine Kiek (vrouwje op de 15^e), de eerste Zomertaling (vrouwje op de 16^e) en de eerste Grote Sterns (2 op de 22^e) zijn het vermelden waard. De 23^e werd o.a. een recordaantal Zomertalingen (3 Z, 23 N) vastgesteld en zwom er een Bruinvis naar zuid. De eerste Visdiefjes vlogen een dag later naar noord. Het eerste golfje Dwergmeeuwen (8 Z, 337N) passeerde op de 29^e, in het eerste uur na zonsopkomst.

April begon goed met op de 2^e een nieuwe telpostsoort: een onvolwassen mannetje Koningseider passeerde op ca. 500 meter uit de kust in noordelijke richting. Daarnaast vlogen er ter vergelijking 101 Eiders, waarvan negen onvolwassen mannetjes, maar er konden niet voldoende details vastgesteld worden om de CDNA te kunnen overtuigen. Deze dag passeerden ook de eerste Kleine Jagers (4) en Zwartkopmeeuw van het seizoen. De eerste twee Noordse Sterns vlogen de 7^e langs, op de 11^e gevolgd door de eerste vroege Dwergstern en de laatste Bruinvis van het voorjaar. De tweede Dwergstern passeerde de volgende dag. Het uit 1995 stammende record Slobeenden werd voor de eerste keer dit jaar verdubbeld: in de vroege ochtend vlogen er 16 Z & 496 N. De eerste dag met duizend sterns volgde de 13^e, in totaal werden in april bijna 10.000 Noordse Dieven geteld. Op de 14^e deden de Slobeenden er nog een schepje bovenop. Na zes uur tellen bleef de teller op 738 steken; het gros van de vogels vloog nu langs in de twee uur na de koffiepauze. Recordaantallen Zomertalingen (39) en Smellekens (6) daarentegen vlogen alleen voor de koffiepauze. Vermeldenswaard zijn verder Rood-

halsfuut (2), Aalscholver (394), Strandplevier (1), Tureluur (151), Zwartkopmeeuw (2 ad) en de eerste Zwarte Sterns (3). De volgende dag werden weer grote aantallen Slobeenden (515) gezien. Leuk waren verder Zomertaling (6), Brandgans (308), Smelleken (1), Zwartkopmeeuw (2 ad) en het hoogste aantal Dwergmeeuwen (559) van dit jaar.

Een adult mannetje Grauwe Kiek op de 16^e betekende de tweede nieuwe telpostsoort en zou een langverwachte regiosoort voor de Boeddha van Bloem zijn. Na al die topdagen aan zee vroegen wereldse zaken echter om aandacht. Amon sloeg de 20^e weer toe, met misschien wel de opmerkelijkste waarneming van het jaar: een langsvliegende Meerkoet. Deze soort wordt normaal gesproken uitsluitend met vorst op de telpost gezien: dan dobberen er zo nu en dan vogels op zee. De Velduil op de 21^e was pas de tweede vogel die tijdens een telling werd vastgesteld. De meeste vliegen langs de post als er niet (meer) geteld wordt. Deze dag vlogen verder o.a. 212 Brandganzen langs. Een Indische Gans passeerde de 24^e (en een Zwartkopmeeuw). De laatste dagen van de maand werden de duizend sterns per telling net niet meer gehaald.

Zo leuk als april was, zo rustig was mei. Het aantal teluren bleef dan ook steken op zeven, verdeeld over zes dagen. Illustratief voor de slechte trek was de 'beste' dag: 9 mei. Op deze dag passeerden in een uurtje o.a. 72 Zilverplevieren, een Kleine Strandloper en 111 Noordse Dieven. Geen resultaten om een VZK-mailtje aan te wijden. Leuk was de waarneming van een in Noorwegen als pul geringde Kleine Mantel, die de 4^e op het strand voor de post stond. In juni nam het aantal teluren nog verder af. Alleen op de 8^e werd een uurtje geteld. Ook in juli werd slechts een uur geteld; een adulte Zwartkopmeeuw vormde op de 27^e het hoogtepunt van deze maand. Ook het eerste uur in augustus op de 14^e was deze soort present. De beste dag voor sterns was deze maand de 18^e, met slechts 525 Noordse Dieven. De rest van de maand lieten ze het vrijwel afweten. Drie Bruinvissen, waaronder een adult plus kalf, op de 28^e betekenden de eerste augustuswaarnemingen voor de telpost. Deze dag vlogen ook weer twee juveniele Zwartkopmeeuwen en een Roodhalsfuut langs. De maand werd afgesloten met een juveniele Vorkstaartmeeuw op de 30^e en een Noordse Pijlstormvogel op de 31^e.

September begon met een aantal rustige tellingen, al zijn drie Noordse Stormvogels op de 1^e vermeldenswaard. Vier dagen later passeerde een mooie Zwartkopmeeuw in adult winterkleed en racete er voor de telpost even een Bruinvis rond, die later gestaag zwemmend in noordelijke richting verdween. Op de 9^e passeerden er in de middag 919 Grote Sterns: de op een na beste telling ooit. Drie dagen later zagen Han en twee vogelaars die bij restaurant Parnassia weggestuurd waren, een juveniele Kleinste Jager langsvliegen. Pas op de 22^e werd weer geteld. Zowel in de ochtend als in de namiddag was het rustig, maar Pim kon 's middags met ZW 6 onverwacht een lang verwachte regiosoort bijschrij-

ven. Een Stormvogeltje vloog langzaam foeragerend zuidwaarts. De volgende dag was de wind NW 6. De drie Grauwe Pijlen, twee Grote Jagers en Bruinvis die 's ochtends werden gezien, konden dan ook nauwelijks voldoen aan de (te) hoog gespannen verwachtingen. In de namiddag kon ook Hans een lang verwachte regio-soort bij schrijven: een juveniele donkere fase Kleinste Jager. De maand werd de 29^e afgesloten met de enige Parelduiker van het najaar.

Adulte Grote Jager, een juveniel is uniformer getekend. Steve Geelhoed.

Oktober begon spannend met harde (noord)westelijke winden en regenachtig weer van de 4^e t/m de 11^e, zodat de telpost 41 uur bemand werd. Zoals vaak onder dergelijke weersomstandigheden vloog er weinig pap, maar werden wel de nodige krentjes gezien. Aan leuke zeevogels o.a. Vaaltje (15), Grauwe Pijl (6), Noordse Pijl (3), Noordse Stormvogel (15), Grote Jager (14), Middelste Jager (1), Vorkstaartmeeuw (2) en Kleine Alk (1). Het aantal Jan-van-genten en Kleine Jagers was laag met respectievelijk 151 en 51 individuen. Verder o.a. Roodhalsfuut, vijf Smellekens en op de 8^e twee verrassende records, nl. van Bokje (4 Z) en Rosse Franjepoot (3 Z).

De 12^e begon een weekje met oostenwinden verrassend genoeg met een juveniele Vorkstaartmeeuw, die al foeragerend boven de branding naar noord vloog. Een telefoontje naar telpost Parnassia was leerzaam. Nu weten we dat een rustig vliegende Vorkstaartmeeuw de afstand van de zee-tekpost naar restaurant Parnassia sneller aflegt dan een Fitisre-

dacteur (waarvan we de naam traditiegetrouw niet noemen) vanaf de landtrekpost. Leerzaam, omdat we nu weten dat een leuke soort naar Parnassia doorbellen geen zin heeft... Hoewel de oostenwind soortenrijke tellingen opleverde, werd geen beukende trek vastgesteld. Op de 14^e werd wel een record vastgesteld: acht Sperwers vlogen al thermiekend boven zee naar zuid. Ook het aantal viskotters was hoog, maximaal 31 op de 14^e, zodat duizenden heen en weer vliegende meeuwen het tellen niet eenvoudig maakten. In de laatste decade van de maand werd dan ook alleen op de 25^e geteld. Hoogtepunt van deze decade was misschien wel de rentree van het Instituut als medeteller.

November begon onstuimig met harde (zuiden)wind en neerslag. De maand werd de 3^e geopend met een rustige ochtend. 's Middags nam de zuidwestenwind toe tot stormachtig en draaide een half uurtje voor zonsopgang naar WZW. Direct daarna vloog er een Grauwe Pijl naar zuid. Verder vloog er 's middags een Grote Jager naar zuid. Twee dagen later draaide de wind weer naar de oosthoek, hetgeen o.a. een recordaantal Blauwe Kiekendieven opleverde (5 exx op 7 november in 2 middaguren). Op de 9^e vond gevarieerde trek plaats met o.a. Wilde Zwaan (5 Z), Kleine Zwaan (6 N), Kleine Rietgans (300 Z, telpostrecord), Brilduiker (16 Z, 13 N), Nonnetje (1 N), Kokmeeuw (766 Z, 41 N) en een naar noord zwemmende man Grijsje Zeehond. Grijs en grauw weer bepaalden het beeld vervolgens, zodat de maand al op de 17^e werd afgesloten.

December begon rustig, ondanks een korte vorstaanval vanaf de 6^e. De volgende dag werd bescheiden vorsttrek vastgesteld: o.a. Fuut (195), Roodhalsfuut, Brilduiker, Grote Zaagbek (20 N) en Kokmeeuw (308). De volgende middag was het enige lichtpuntje een foeragerende Bruinvis, die langzaam in zuidelijke richting verdween. Harde WNW-wind op de 14^e en 15^e leverde niet de verwachte aantallen Drieteenmeeuwen en Alk/Zeekoeten op, maar wel zeevogels als Noordse Stormvogel (4), Janvan-gent (48) en Kleine Jager (1 onv/df). Het telseizoen werd de 21^e afgesloten met een stormachtige noordwester. Tussen het poetsen van de lenzen door konden o.a. Noordse Stormvogel (3), Janvan-gent (6), Grote Jager (2), Middelste Jager (onv) en Drieteenmeeuw (200) geteld worden. Toen wind en vloed de zee tot aan de zeereep opgestuwd hadden, werden 730 Drieteenstrandlopers geteld. Daarmee het jaar met een record afsluitend.

Vergelijking Bloemendaal aan Zee en Langevelderslag

De vraag "Welke post is leuker, Bloem of LVSP?" houdt vele Zuid-Kennemerlandse trektellers bezig (Parnassia wordt gek genoeg nooit genoemd). Een goed antwoord op deze vraag is alleen mogelijk als we

een reeks simultaantellingen op beide telposten uitvoeren. Desondanks volgt, bij wijze van voorschot, een globale vergelijking tussen beide posten.

In 2003 was het aantal getelde uren op beide posten 268, waarvan de meeste uren op Langevelderslag in juli (70) en december (42) werden geteld, en in Bloemendaal in april (60) en oktober (53). Het totaal aantal getelde vogels bedroeg respectievelijk 61.107 en 83.901. Het is dan ook niet vreemd, dat 47 soorten in hogere aantallen in Bloemendaal werden geteld, terwijl er 29 talrijker waren te Langevelderslag. Alleen de Groenpootruiter werd in gelijke aantallen geteld. Naast deze 77 soorten werden er op de posten nog eens 30 geregistreerd, die niet op de andere post werden waargenomen. Exclusief voor Langevelderslag waren Vale Pijlstormvogel (1), Kleine Zilverreiger (1), Krombekstrandloper (10), Paarse Strandloper (1), Oeverloper (7), Geelpootmeeuw (2) en Lachstern (1). Bloemendaal kon daar de volgende soorten tegenover stellen: Wilde Zwaan (5), Indische Gans (1), Canadese Gans (1), Koningseider (1), Nonnetje (2), Stormvogeltje (1), Vaaltje (15), Zeearend (1), Bruine Kiekendief (7), Blauwe Kiekendief (8), Grauwe Kiekendief (1), Buizerd (3), Boomvalk (2), Meerkoet (1), Strandplevier (1), Bokje (4), Watersnip (30), Zwarte Ruiters (1), Witgatje (8), Rosse Franjepoot (3), Vorkstaartmeeuw (4) en Velduil (1). Verplaatsingen van Zilvermeeuwen werden alleen in Bloemendaal geregistreerd.

Wellicht is bovenstaande vraag een retorische en – wat vogels betreft – alleen te beantwoorden door komende jaren (simultaan) te blijven tellen.

Tot slot

De volgende personen hebben in 2003 een bijdrage geleverd aan de tellingen in Bloemendaal: Ruud Altenburg, Arnoud van den Berg, Michiel van den Bergh, Maarten Bongertman, Christaan Both, Jeroen Brandjes, Han Buckx, Alma Derksen, Kees Eigenhuis, Klaas Eigenhuis, Pieter van Eijk, Amon Gouw, Hans Groot, Berry van der Hoorn, Evert van Huijssteeden, Fred Kanter, Peter Logtmeijer, Eric ten Napel, Pim de Nobel, Arthur Oosterbaan, Nico Rensen, Roy Slaterus, Wim Schep & Rob Verburgt. Alma Derksen, Ico Hoogendoorn, Willem-Jan Hooijmans, Pieter Thomas, Jan Wierda en Jan Zwaaneveld waren actief op Langevelderslag. Jan las het concept van dit stuk kritisch door.

Allen hartelijk dank. En ook dit jaar is ieders bijdrage aan de tellingen weer van harte welkom.

S.C.V. Geelhoed, Leon. Springerlaan 300, 2033 TH Haarlem